

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Анотація. Розглянуто стан, першочергові завдання та напрями соціального забезпечення населення України в умовах кризи.

Аннотация. Рассмотрено состояние, первоочередные задания и направления социального обеспечения населения Украины в условиях кризиса.

Annotation. The state, priority setting and direction of Ukraine's population social support in times of crisis are considered.

Ключові слова: соціальне забезпечення, економічна криза, ринок праці, соціальні стандарти і гарантії, мінімальна заробітна плата.

Світова економічна криза призвела до значного зростання безробіття та зниження реальної заробітної плати в Україні. Загострення кризових явищ та падіння економіки у 2009 р. позначились на добробуті населення. Спостерігається високий рівень бідності серед працюючих, у сім'ях з дітьми, особливо багатодітних. Так, в Україні майже 12,5 млн людей живуть за межею бідності. Серед бідного населення 24 % складають працюючі. Низькими залишаються мінімальна заробітна плата та прожитковий мінімум.

Криза безпосередньо позначилася на балансі фондів соціального страхування за рахунок зменшення надходжень від внесків та збільшення витрат на соціальну допомогу, а також вона вплинула на проблему надходжень до системи недержавного пенсійного страхування. Крім того, пенсійна система стикається з величезною проблемою щодо її фінансової підтримки у зв'язку з очікуваними демографічними змінами.

Аналіз показників ринку праці у 2010 р. порівняно з 2011 р. засвідчує такі негативні тенденції:

зменшення рівня економічної активності населення відповідного віку з 72,3 до 71,6 %;

зменшення рівня зайнятості населення відповідного віку з 67,3 до 64,7 %;

зменшення кількості незайнятих громадян, які перебували на обліку у державній службі зайнятості, впродовж року на 14,3 %;

зниження рівня працевлаштування незайнятого населення за допомогою державної служби зайнятості з 43,3 до 32,8 %.

Після прийняття у грудні 2008 р. Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення впливу світової фінансової кризи на сферу зайнятості населення" були прийняті заходи щодо збереження кадрового потенціалу, запобігання необґрунтованого звільнення працівників і їх соціального захисту.

Уряд країни у відповідь на економічну кризу та її наслідки, приймаючи до уваги прийнятий Міжнародною організацією праці Глобальний Пакт про робочі місця, що дав орієнтири національної та міжнародної політики, направленої на економічне оздоровлення, створення робочих місць і забезпечення захисту трудящих та їх сімей, намітив такі основні напрями її подолання [1]:

мінімізація негативного впливу кризи на ринок праці;

удосконалення системи соціального страхування і пенсійного забезпечення, приділяючи увагу програмам виплат допомоги та наданні пільг;

збільшення соціальних стандартів та гарантій;

реформування системи соціальних послуг.

На ринку праці для забезпечення підтримки доходів безробітних та інших уразливих груп населення, яких торкнулася криза, були прийняті різні заходи в рамках системи соціального забезпечення. Зокрема, прийняті заходи в системі страхування на випадок безробіття щодо надання допомоги у випадку часткового безробіття, а також послуг на перекваліфікацію та перепідготовку працівників. Ці виплати компенсуються за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Збільшення видатків на соціальне забезпечення ще у 2009 р. свідчить про реакцію системи соціального забезпечення на кризу з метою пом'якшення її наслідків. Так, забезпечено поступове збільшення основних державних соціальних гарантій протягом 2010 – 2011 рр., а саме: мінімальної заробітної плати, допомоги у зв'язку з безробіттям, допомоги сім'ям з дітьми та малозабезпеченим сім'ям.

Мінімальна заробітна плата збільшилась у кінці 2010 р. і досягла рівня прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб (800 грн). А протягом усього 2011 р. вона була збільшена до 822 грн.

Отже, курс на вирішення першочергових викликів сучасності в умовах поглиблення економічної кризи вимагає активізації державної політики у сфері соціального забезпечення населення та підвищення його ефективності шляхом вирішення завдань.

Першочерговим завданням повинно стати подолання бідності. Необхідно реалізувати такі напрями, як:

підвищення зайнятості населення та розвиток ринку праці;

збільшення доходів від трудової діяльності;

удосконалення соціального страхування як способу захисту особи від втрати доходу;

запровадження консолідованої системи адресної соціальної допомоги та соціальних послуг; соціальної підтримки осіб з обмеженими фізичними можливостями; соціальної підтримки сімей з дітьми та дітей, позбавлених батьківського піклування;

поліпшення житлових умов соціально вразливих верств населення;

розроблення системи заходів щодо подолання бідності працюючого населення, перш за все, шляхом підвищення заробітної плати і створення умов для розвитку підприємництва.

Для вирішення завдань у сфері політики доходів необхідно забезпечити гідний рівень оплати праці, ліквідувати надмірну диференціацію населення за доходами. Мінімальну заробітну плату слід формувати залежно від середньої зарплати.

Таким чином, важливим є завершити розробку та впровадити систему якісних державних соціальних стандартів і нормативів. Для цього необхідно адаптувати українські соціальні стандарти до міжнародних та європейських стандартів.

Література: 1. Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці. – Т. I. Міжнародне бюро праці. – Женева. – С. 554. 2. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 48. – Ст. 409. 3. Волгин Н. А. Социальное государство : учебник / Волгин Н. А., Гриценко Н. Н., Шарков Ф. И. – М. : Издательско-торговая корпорация "Дашков и К°", 2003. – 416 с. 4. Политика доходов и качество жизни населения / под ред. Н. А. Горелова. – СПб. : Питер, 2003. – 653 с. 5. Феоктистов Д. В. Методология оценки уровня и качества жизни населения / Феоктистов Д. В. // Налоги. Инвестиции. Капитал. – 2002. – № 3 – 4. – С. 56–63. 6. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 7. Социальная структура и социальные процессы : Словарь-справочник. Т. 1 – 4 / под ред. В. Осипова. – М. : Наука, 1990. 8. Лагутін В. Д. Політика заробітної плати у стратегії економічної стабілізації : монографія / Лагутін В. Д. – Луцьк : Вежа, 2000. – 109 с. 9. Соціально-економічна захищеність населення України : збірник матеріалів, підготовлених до міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2001. – 406 с. 10. Соціальний захист населення України : статистичний збірник / Державний комітет статистики України. – К., 2007.